Els reis Robert d'Anjou i Sança de Mallorca.

Autor:
Data de publicació: 20-09-2015

diumenge, setembre 20, 2015

Els reis Robert d'Anjou i Sança de Mallorca.

Robert d'Anjou i Sancia de Mallorca- miniatura de la Bíblia d'Angevin c. 1340 - Lovaina, Bèlgica, Biblioteca Universitària

Entre els sobirans angevins que van fer gran el Regne i la ciutat de Nàpols, el lloc d'honor sens dubte és per a Roberto D'Angiò i la seva esposa Sança de Mallorca, que han deixat meravellosos testimonis arquitectònics i espirituals.

Robert d'Anjou va ser el tercer governant angevin de Nàpols, després del seu avi Carles I i el seu pare Carles II. En realitat, el tron no li pertanyia, el quart fill i tercer fill de Carles II i Maria d'Hongria, sinó del seu germà gran Carles Martell, que va morir el 1295. A la mort de Carles Martell el tron pertanyia al segon fill Ludovico, que va renunciar als seus drets al tron, preferint convertir-se en frare menor. Després d'aquestes morts i renúncies, el tron hauria d'haver recaigut en Carles Robert, fill gran de Carles Martell que, no obstant això, el 1310, es va convertir en rei d'Hongria i va deixar Nàpols per prendre possessió del seu regne.

Roberto tenia vint anys i el títol de duc de Calàbria quan el 1297, per raons d'estat, es va casar amb Violante o Jolanda d'Aragó, filla de Pere III d'Aragó i Constança Hohestaufen, al seu torn filla d'aquell Manfredi a qui el seu avi havia derrotat a Benevent el 1266.

Roberto i Violante van tenir dos fills: Carlo i Luigi.
El propòsit d'aquest matrimoni era clarament afavorir una interrupció de les hostilitats entre les dues famílies a causa de Sicília, però, el 1303, poc després de la pau de Caltabellotta signada el 31 d'agost de 1302, Violante va morir de malària mentre seguia el seu marit al comandament de les tropes angevines que havien envaït Sicília. Amb la pau de Caltabellotta al final de la Guerra de vespres, els angevins van perdre definitivament Sicília i el Regne es va dividir en dues unitats: Regne de Sicília en aquest costat del far (Regne de Nàpols) en mans dels Angevins, i Regne de Sicília més enllà del far (Regne de Trinacria) en mans dels aragonesos.

Després de la mort de Violante, la raó de ser va obligar Robert a casar-se de nou.

Continuant amb la política de Carles II d'Anjou, que pretenia aïllar els seus enemics aragonesos de Sicília, prenent el seu suport als aragonesos d'Espanya, l'elecció va recaure sobre la jove Sança, filla del rei Jaume II de Mallorca i cosina de Violante.
Al mateix temps, Maria, germana de Robert, es va casar amb Sanç d'Aragó, germà de Sança, Amb aquest doble matrimoni entre germans, la casa Angevin va enfortir les relacions entre la cort angevina de Nàpols i els sobirans d'Aragó i Mallorca, aïllant encara més els aragonesos de Sicília.

Criada i educada en l'estricte esperit franciscà, Sança hauria preferit una vida enclausada per a ella mateixa i no estava molt contenta amb aquest matrimoni. No obstant això, per obediència al seu pare, va acceptar casar-se amb Roberto, també perquè el seu futur marit era ell mateix un ferm partidari del moviment captaire.

Sança ja havia conegut Robert a la tardor de 1295, al Castell de Siurana de Prades, prop de Barcelona, on va ser presoner dels aragonesos, juntament amb els seus germans Ramon i Lluís, però el casament va arribar inesperadament.

El 1305 Sança i Robert es van casar i el 1309, a Avinyó, a mans del papa Climent V, van ser coronats rei i reina de Sicília i Jerusalem. Del seu matrimoni no van néixer fills. La raó no es coneix: potser per una esterilitat de la reina o potser per l'elecció de la mateixa per romandre casta per a l'Espòs Celestial. Aquesta segona hipòtesi és la més acceptada pels historiadors.

De fet, se sap que, per concessió del papa Climent V, ja el 1311 Sança va mantenir amb ell, en els seus apartaments, dues clarisses pobres escollides pel ministre general de l'orde i això deixa clar quina aspiració mantenia en el seu cor una dona que s'havia dedicat totalment a l'espiritualitat. A més, dues cartes del papa Joan XXII, dirigides a Sança, són força significatives, en les quals el pontífex exhorta el sobirà a mantenir la fe amb els seus deures conjugals.
Les dues lletres, una de setembre de 1316 i l'altra d'abril de 1317, tenen més o menys el mateix contingut, però només la segona es coneix íntegrament.

En aquesta carta, el Papa s'adreça a Sança, emfatitzant-li com "l'enemic de la humanitat sovint enganya els incauts en forma de bé..." i li diu de nou que, tot i que sabia com menyspreava les coses mentes i tenia un enorme desig d'unir-se amb l'Anyell Immaculat, no obstant això, no podia ofendre el nuvi terrenal a la voluntat del qual estava sotmesa. D'altra banda, una vegada consumat el matrimoni, un vot de castedat ha de ser considerat inacceptable sense el consentiment del marit. El pontífex recorda a Sança el significat i el valor del matrimoni cristià: la dona ha d'ajudar i ajudar espiritualment i materialment al seu espòs i ha de generar fills per a ell, evitant així que incorre en el vici de la incontinència. El pontífex conclou esperant que, donada la joventut de tots dos, puguin obtenir gràcies de Déu i de la descendència. (1)

La carta del Papa va ser considerada per molts estudiosos com la resposta a una sol·licitud de divorci feta per Sança. Les raons d'aquesta petició, una vegada més, s'han identificat ja sigui en una impossibilitat física del sobirà de generar o en l'adhesió convençuda a la castedat franciscana o fins i tot com la reacció a les contínues traïcions de Robert.

En la mateixa carta, el pontífex també exhorta Robert a abandonar la mala companyia, però el fet que el pontífex cregués al·lusivament el llibertinatge de Robert com a conseqüència del comportament de Sança, diu molt sobre quin podria ser el comportament de la reina.

Si la seva dona el negava, altres dones li van complaure i Roberto, com a bon rei, va saber aprofitar l'oportunitat. A més dels dos fills legítims que va tenir de la seva primera esposa Violante, va tenir almenys dos fills naturals de les seves amants: 1) la Fiammetta (Maria D'Aquino), de la qual Boccaccio es va enamorar el 1336 a San Lorenzo de Nàpols, probablement va tenir el 1314 per Sibilletta di Sabran, esposa de Tomàs d'Aquino, comte d'Acerra; 2) Carles d'Artus, comte de Santagata, va morir el 1370, tenia Guglielma di Cantelmo, esposa de Bertrand d'Artus, i membre de la família i criada de Sança.

La crida del Papa va tenir l'efecte desitjat: Sança va abandonar les seves intencions ascètiques i es va dedicar a servir Déu d'una manera molt més concreta i tangible, mitjançant la construcció d'esglésies i monestirs.

Si la passió amorosa no es desenvolupava entre els dos sobirans, es desenvolupava una estima mútua que els portava a ser l'ajuda de l'altre. Roberto va trobar a Sança un excel·lent col·laborador i a ella li va confiar personalment el control i supervisió de les construccions de l'església, així com la possibilitat de traslladar el capital necessari. La inclinació comuna cap al franciscanisme els va convertir en els protectors de l'Orde, a qui se'ls concedirien grans subvencions i assignacions especials.

El més probable és que Sança hagués planejat immediatament establir un cenacle franciscà a Nàpols i això va ser possible gràcies a la complaença del seu marit, que mai li va negar res i que li va assignar molts béns, amb ingressos respectius. Amb aquests ingressos disponibles, la reina Sança immediatament va donar substància al seu somni de construir un monestir franciscà.

El 1310 es va iniciar la construcció d'una església dedicada a la Santa Hòstia, a la qual s'annexionarien dos monestirs, un per a les Clarisses Pobres i l'altre per als frares. El conjunt monumental, després dels noms de Santa Hòstia i Cos de Crist, acaba sent anomenat simplement Santa Clara, el nom pel qual encara es coneix avui dia.

Per finançar la construcció del monestir de la Santa Amfitriona que havia de ser confiat a les clarisses pobres, el 6 de juny de 1313 el rei Robert va assignar a la seva esposa els ingressos de dues mil unces d'or a l'any dels ingressos de ciutats, terres i feus de propietat reial.

Entre els actius assignats a la reina a Terra di Lavoro i Contea del Molise destaquen: la ciutat de Sessa amb 100 unces a l'any; el castell de Palma amb ingressos de 100 unces a l'any; la Rocca di Mondragone, que pertanyia al soldat Bartolomeo Siginulfo de Nàpols, amb 100 unces a l'any; el feu de Telese, del mateix Siginulfo, amb la masia de Pugliano, amb uns ingressos de 140 unces a l'any; la masia de Teverola amb 40 unces a l'any; actius pertanyents al difunt Giovanni Torsivacca a Aversa, amb uns ingressos de 33 unces a l'any; els actius que pertanyien a Guglielmo Camerlengo en el mateix territori, amb uns ingressos de 40 unces a l'any, i molts altres actius. Entre 1313 i 1330 l'apagi de la reina es va incrementar a 5.000 unces d'or a l'any.

Sança va utilitzar el seu apalanatge no només per a la construcció d'esglésies i monestirs masculins i femenins, sinó també per a la construcció de cases de recuperació per a dones joves de malversació i el manteniment de comunitats religioses en dificultats.

No s'exclou que el Monestir de la Magdalena de Carinola, ara molt deteriorat, va ser construït com a part d'aquest pla de construcció d'esglésies i recuperació d'ànimes, com havia passat a Nàpols on, el 1324, Sança va fundar un hospici dedicat a Maria Magdalena, el Malpasso, per a dones de costums fàcils que s'havien penedit. Després d'uns anys l'hospici es va convertir en un autèntic monestir femení al qual, a la mort del seu marit Roberto i abans de retirar-se definitivament al monestir de la Santa Creu el 1344, Sancia va marxar, amb una obra elaborada pel notari Giovanni Carroccello de Nàpols, moltes propietats.

Però el resultat més cridaner del compromís dels dos sobirans es va aconseguir sens dubte amb la redempció dels Sants Llocs i la construcció d'un convent franciscà al Sant Sepulcre, un rescat reconegut públicament pel papa Climent VI en la seva butlla Gratias agimus, datada el 21 de novembre de 1342, dirigida a la Ministre General de l'Orde de Menors i el de Terra di Lavoro, contenint en essència, l'acte de constitució de la Custòdia de Terra Santa. A més, el Papa va atorgar un altre diploma pontifici ad perpetuam rei memoriam amb la mateixa data, que reconeix als sobirans i als seus successors una mena de mecenatge amb la facultat d'escollir tres laics que servien i necessàriament administren als dotze frares diputats menors al servei diví de l'Església del Sant Sepulcre de Jerusalem.

Les negociacions per al rescat es van dur a terme al Caire, a partir de 1332-33, pel frare menor Aquitània Roger Guerin, que va tractar personalment amb el sultà mameluc d'Egipte An-Nàssir Muhammad, sota el patrocini directe de Robert i Sancia, que va proporcionar importants donacions de diners al mateix sultà.

Els llocs concedits pel sultà van ser la muntanya Sió, Betlem, el Sant Sepulcre de Crist i l'Església de la Mare de Déu a la vall de Iosafat. Segons el franciscà alemany anònim que va veure la documentació original el 1427, l'operació hauria costat als sobirans 20.000 ducats d'or, mentre que el dominic alemany Fabri el 1483 parla de 32.000 ducats d'or.

El 1842, el pare Cherubino da Cori, Custos de Jerusalem, va descobrir documentació relativa a un dipòsit de 5 milions de scudis realitzats per Sança i Roberto als bancs napolitans per a les necessitats de Terra Santa.

Robert va morir el 16 de gener de 1343, després de 34 anys de regnat. Sança el va seguir dos anys més tard, el 28 de juliol de 1345. Les seves tombes es troben a l'església de Santa Chiara, a Nàpols.
cdl

(1). "(....) scimus te mundana pia magnanimi tate contenere et ad immacolati Agni nuptias totibus viribus anhelare, (....) sed nec ignoramus te charissimi in Christo filii nostri Roberti regis Siciliae viri tui sic pro lege matrimonii subijci potestate quod nec vovendo nec alis aliquid faciendo quod isi matrimonio deroger habes tui corporis potestatem... (....) et licet coelesti sponso placere desideres, oculos tamen terreni sponsi non debes offendere: quin potius servata pudicitia coniugali te sibi placidam et irreprensibilem exhibere. Nec tibi suadeat aliquis quin omnia hujusmodi vota post matrimonium carnali copula consummatum emissa sine consensu viri sint penitus reproba gravibus plena pericoli et ipsius conjugij istitutori molesta...."

Alguns textos consultats

A. Palumbo – M. Ponticello - La gira de Nàpols en 501 llocs – Nàpols, 2014

Adriana Valerio (a cura di) – Archivio per la Storia delle donne – vol. 1, Nàpols, 2004

Bruno d'Errico – Entre els sants i la Magdalena – publicació a Internet

C. Caterino – Una Beatrice francescana della Corte Angioina – Nàpols, 1927

C. De Lellis – Discorsi delle famiglie nobili del Regno di Napoli – Nàpols, 1671

Enrico Artifoni – Storia medioevale – Roma, 1998
Francesco Abbate - Storia dell'arte nell'Italia meridionale: Il Sud angioino e aragonese – Roma, 1998

G. Battista Siragusa – L'ingegno, il sapere e gli intendimenti di Roberto d'Angiò – Palerm, 1891

M. Camera - Annals de les Dues Sicílies - Vol. 2 – Nàpols, 1857

Nicoletta Grisanti – Franciscanisme i cultura a la província de Catània – Palerm, 2008

Romolo Caggese – Roberto d'Angiò e i suoi tempi – vol. I – Florència, 1930

Samantha Kelly – El nou Salomon: Robert de Nàpols – Leiden, Holanda